

1. Класификация на активите (средства на предприятието)

I. Дълготрайни активи - тук се включват средства, участващи продължително в осъществяваната стопанска дейност като повечето от тях не променят своята натурално-веществена форма. Те биват:

1. Дълготрайни материални активи (ДМА) - средства на труда, участващи продължително в стопанската дейност, имащи материално-веществена форма и сравнително висока стойност. В резултат на използването им те придават на части своята стойност на произвеждания продукт (разходите) под формата на амортизации.

2. Нематериални дълготрайни активи - тези средства представляват елемент на интелектуална собственост. Също са инвестирани дълготрайни и се амортизират постепенно. Такива са - лицензи, търговски права, ноу-хау, маркетингови проучвания, патенти, програмни продукти. Най-общо това са активи, от които се очаква бъдеща изгода.

3. Финансови дълготрайни активи - те представляват дългосрочни инвестиции в капиталите на други предприятия с цел получаване на доход от ренти, лихви и др. На тях не се начислява амортизация. Съучастие на предприятията в левове и валута, те се извършват с цел получаване на дивидент. Освен с парични средства, в капиталите на предприятията може да се участва с имуществва, стоки, материали, продукция. Ценни книжа - акции и облигации, които не са предмет на търгуване на фондовите борси, а са инвестирани дългосрочно с цел получаване на дивиденти на базата на акции и лихви от облигациите.

II. Краткотрайни активи - това са активи, стойността на които изцяло се включва в стойността на продуктите на труда. Те участват еднократно в осъществяването на стопанската дейност и непрекъснато преминават от една парична форма в друга.

Те биват:

- материални запаси, стоки, млади животни и животни за угояване.

- вземания - активи на предприятието, намиращи се във владение на други юридически лица, стойността на които до момента е получена. Възникват само тогава, когато времето на възникването им не съвпада с времето с времето на получаване - вземания от клиенти, лица от липси и надчети, съдебни вземания

- финансови средства - краткотрайни активи, които се отличават с голямата си ликвидност

А) парични средства в левове и валута, съхраняват се в касата на предприятието или по собствени сметки на предприятието в банките

Б) краткосрочни инвестиции - акции и облигации (ценни книжа), които са непрекъснато предмет на покупко-продажба на фондовите борси с цел получаване на положителен финансов резултат от разликите курс купува / курс продава. Към тази група се причисляват и благородните метали и скъпоценните камъни.

Разходи - средствата на предприятието под формата на разходи биват:

- незавършено производство, тези средства които не са преминали всички фази на производствения процес при който продукта няма завършен вид

- разходи за бъдещи периоди - средства, които са изразходвани през даден отчетен период, но се отнасят за следващи отчетни периоди - предплатени наеми, абонамент и др.

Класификация на капитала и пасивите.

Собствен и привлечен капитал.

Собствения капитал се подразделя на основен, допълнителен, резервен и печалба

Основния капитал се формира при регистрация на новосформираното търговско дружество, неговия размер се регистрира в съда и е относително постоянна величина, ликвидира се при ликвидация на дружеството.

Допълнителния капитал се формира при решение на общо събрание и се използва за разширяване на дейността му, след време може да се върне на съдружниците или да се включи в състава на основния капитал

Резерви - позволяват да се осъществяват безпрепятствено част от целевите функции на собствения капитал в относителна независимост от общото икономическо и финансово състояние на предприятието. С помощта на тези резерви се гарантира финансовата осигуреност на различни видове рискове, покриване на загуби, увеличаване на основния капитал и др. Някои от резервите се образуват по законодателен ред, а други по решение на управляващия орган на предприятието, но само при реализация на печалба и след като е платило съответния данък за нея.

Печалба - източник на собствени средства и се формира като разлика между приходите и разходите, т.е. крайния финансов резултат.

Класификация на пасивите (привлечения капитал)

Привлечения капитал е този, който временно се намира на разположение и размерът му представлява тази част от имуществото, придобито с чужди средства. Той участва в оборота на активите на предприятието под формата на задължения за придобито имущество или представлява задължение към банките и други финансови институции за временно предоставени средства.

Привлечения капитал бива - заеми, кредити, задължения към доставчици и кредитори, задължения по разпределение на общ. продукт, други задължения и приходи.

Заемите, отпускани от банките биват краткосрочни, дългосрочни, облигационни и др., те са възвращаеми и се олихвяват от банката.

Задълженията към доставчици и кредитори се образуват в резултат разплащанията между отделните отчетни единици, възникват когато между датата на доставката и нейното изплащане съществува промеждутък от време.

Задълженията по разпределението на обществения продукт:

- задължения към бюджет
- задължения към общественото осигуряване
- задължения към персонала за начислена, но неизплатена все още заплата
- задължения за начислени лихви, начислени дивиденди към съдружници

Приходи за бъдещи периоди - получени средства в предприятието под формата на приходи, които обаче се отнасят за следващи отчетни периоди - напр. предплатен наем

Метод на счетоводство - състои се от следните двойки способности:

1. Документиране и инвертаризация
2. Оценка и калкулация
3. Система на сметките и двойно записване на операциите
4. Балансово обобщение и сводка на данните от текущото отчитане

Счетоводен баланс - винаги се съставя към определена дата; способ за икономическа групировка и обобщено отразяване в парична оценка на средствата на предприятието и техните източници към даден момент от време. Тази част от баланса, в която се посочват активите се нарича актив, другата част от баланса, в която се разполагат източниците на тези средства, собствения капитал и пасивите се нарича пасив.

Равенството между общата сума на актива и пасива е задължителна за всеки баланс. То се обуславя от факта, че както в актива, така и в пасива на баланса са записани един и същ вид средства, но в актива по състав и конкретно въплащане в съответните активи, а в пасива по приход и целево предназначение. Не може да има средства в актива, които да нямат свой източник на образуване в пасива, и обратно.

Б А Л А Н С на предприятие "X" към 31.XX.2001 година

актив			пасив		
1.	Сгради	420000	1.	Основен капитал	282000
2.	Материали	100000	2.	Заем	120000
3.	Дълготрайни инвестиции	60000	3.	Задължения към доставчици	40000
4.	Продукция	30000	4.	Задължения към бюджета	50000
5.	Вземания от клиенти	20000	5.	Задължения към персонала	65000
6.	С-ва по разпл.сметка	80000	6.	Приходи за бъдещи периоди	75000
7.	Вземания от дебитори	10000	7.	Печалба	90000
8.	Разходи за бъдещ.п-ди	2000			722000
		722000			

Основни понятия в счетоводния баланс

Както средствата, така и източниците на средствата се разпределят на големи групи според най-общи признаци на отчетните обекти. Тези групи се наричат раздели на баланса. Конкретните съставни части на тези раздели, изразяващ конкретно средство или източник на средство наричаме балансови статии (пера).

Съставът, броят, наименованието и групировката на съставните части на баланса се определят централно от държавата. МФ изготвя типова балансова схема, задължителна за всички стопански предприятия.

Класификация на балансовите пера

Всяка съставна част на актива и пасива се нарича балансова статия (перо) и се състои от наименование и сума. Според ролята ѝ в баланса, перата биват основни, регулиращи и задбалансови.

Перата, чрез които се отразяват средствата и източниците на средства се наричат основни балансови пера и биват два вида - основни активни и основни пасивни. В счетоводния баланс (СБ) средствата и източниците на средства се показват по действителния им стойностен размер в момента на съставяне на баланса. В някои случаи обаче се налага отделни видове средства и източници на средства да се показват по по-висока (завишена) или занижена оценка. За корегирание на завишената (занижената) оценка на обектите посочена в дадени основни балансови пера се използват регулиращи (корективни) пера. Те не могат да съществуват самостоятелно, всяко отделно регулиращо перо е свързано с определено балансово перо.

В зависимост от конкретните функции, които изпълняват в баланса регулиращите пера се подразделят също на две групи - **допълващи и намаляващи (контрарни)**. Допълващите регулиращи пера са предназначени за регулиране на занижената оценка на обектите по някои основни балансови пера. Понеже по занижена оценка могат да се посочват в баланса както активни, така и пасивни основни пера, то и допълващите ги регулиращи пера могат да бъдат допълващи активни и допълващи пасивни. Ако обекта по някое перо в актива на баланса е показан с по-ниска оценка от действителната, за корегиранието ѝ се използва **активно допълващо перо**.

ПРИМЕР: предприятие X има разни активи за 1 300 000 лв, материали по доставни цени за 200 000 лв, транспортни разходи по доставката за 30 000 лв и разни пасиви за 1 530 000 лв

а) с едно перо

актив	Б А Л А Н С		пасив
1. Разни активи	1 300 000	1. Разни пасиви	1 530 000
2. Материали	230 000		
	<hr/>		<hr/>
	1 530 000		1 530 000

б) с две пера

актив	Б А Л А Н С		пасив
1. Разни активи	1 300 000	1. Разни пасиви	1 530 000
2. Материали	200 000		
3. Трансп.разходи	30 000		
	<hr/>		<hr/>
	1 530 000		1 530 000

Допълващо пасивно регулиращо перо

ПРИМЕР: Предприятие X има разни активи за 1 800 000 , разни пасиви за 200 000 , основен капитал 1 600 000. В началото на отчетния период размерът на основния капитал е бил 1 500 000, но в течения на отчетния период е увеличен за сметка на резерв на предприятието със 100 000 кв.

а) с едно перо

актив	Б А Л А Н С		пасив
1. Разни активи	1 800 000	1. Разни пасиви	200 000
		2. Основен капитал	1 600 000
	<hr/>		<hr/>
	1 800 000		1 800 000

б) с две пера

актив	БАЛАНС		пасив
1. Разни активи	1 800 000	1. Разни пасиви	200 000
		2. Основен капитал	1 500 000
		3. Резерви	100 000
	<hr/> 1 800 000		<hr/> 1 800 000

Общ извод за допълващите пера е, че при тяхното използване общата сума на баланса остава непроменена

Намаляващи регулиращи пера - служат за корегирани на завишената оценка, посочена в дадено основно балансово перо до фактическия му стойностен размер. Биват два вида - **контраактивни** и **контрапасивни**.

Контраактивните се използват за корегирани на завишената оценка на активно балансово перо и те намират място в пасива на баланса.

ПРИМЕР: Предприятието има машини по цена на придобиване за 2 350 , разни активи за 1 500 и разни пасиви за 3 700. До момента на съставянето на баланса начислената по счетоводен път амортизация възлиза на 150

а) с едно перо

актив	БАЛАНС		пасив
1. Разни активи	1 500	1. Разни пасиви	3 700
2. Машини	2 200		
	<hr/> 3 700		<hr/> 3 700

б) с две пера

актив	БАЛАНС		пасив
1. Разни активи	1 500	1. Разни пасиви	3 700
2. Машини	2 350	2. Амортизация	150
	<hr/> 3 850		<hr/> 3 850

Общата сума на баланса се увеличава с включените в сумата на баланса контрарни пера.

Контрапасивно перо

ПРИМЕР: Предприятие има разни активи за 1 000 000 лв., разни пасиви за 660 000 и основен капитал за 340 000. От началото на годината до момента на съставяне на баланса размера на основния капитал възлиза на 400 000, но е фиксирана загуба от 60 000 лв.

а) с едно перо

актив	БАЛАНС		пасив
1. Разни активи	1 000	1. Разни пасиви	660
		2. Капитал	340
	<hr/> 1 000		<hr/> 1 000